

géseit. E tekintetben a munka szinte kézikönyv, a gyakorlati tudás tára.

A könyv 13 fejezetben fejt ki mindazon ismereteket, amelyek szükségesek a nemzetközi menedzsment aktuális témaköreinek megismerésére. A könyv szerkezete lefedi azokat az ismeretköröket, amelyeket ebben a tárgykörben fontos megemlíteni. A könyv aktualitását jól jelzi, hogy több fejezetet szentel a globális gazdaság kérdésköreinek – a borító tragikus aktualitását nem is említve!

A könyv 1. fejezetében megismerhetjük a mű alaphangját és a téma legfontosabb összefüggéseit. Foglalkoznak, kategóriáknak a könyv számára mértékadó értelmezését – esetleg függetlenül attól, hogy az egyes fejezetek szerzői részben vagy egészben eltérő értelmezést érvényesítenek – itt találhatjuk meg. A globalizációról például szinte mindenki mond valamit, ami nagyon helyes, és az is az, hogy ezek a vélekedések nem es(het)nek egybe. Azt, hogy a könyv mit mond erről, az első fejezetből tudjuk meg. A 2. fejezet a nemzetközi kultúrák közötti különbségeket és ezek hatásait írja le. A 3. fejezet érezhetően nagy dilemma elé állította a szerzőt azzal, hogy teljes körű áttekintést nyújtson-e a rendelkezésre álló terjedelemben – ami a lehetetlennel határos vállalkozás – vagy pedig valamely jellegzetes álláspontot jelenítsen meg annyira markánsan, amennyire csak lehet a nemzetközi stratégia elméletei közül. A 4. fejezetben a könyv egyik szerkesztője – Farkas Ferenc – ad betekintést a nemzetközi vállalatok szervezeti rendszerébe, példákkal színesítve az elméleti háttérrel. Az 5. fejezetben a hosszabbak közé tartozik. A szerző így is lehetetlennel birkózott meg, és adott részletes áttekintést a nemzetközi marketing fogalmi köréről. A 6. fejezetben a nemzetközi termelés-menedzsment egy klasszikus

területét a Just-in-Time rendszereket ismerhetjük meg.

A 7. fejezet nagyon egyedi és alapos. A nemzetközi menedzsment témakörével foglalkozó könyvek szinte mindegyike nélkülözi az informatika tudományát és a hozzá kapcsolódó ismereteket. E fejezet külön is jelzi a könyv egyedülálló értékét. A hiánypótláson túl arra is vállalkozik, hogy olyan területeket tárjon fel és mutasson be az olvasóknak, melyek ilyen összeszedettségben általában egy könyvben sem jelennek meg.

A 8. fejezet a nemzetközi emberi erőforrás menedzsment alapfogalmain túl, ennek befolyásoló tényezőit és sajátosságait is bemutatja. A 9. fejezet – szorosan követve a 8. fejezetben megismert összefüggéseket – a munkaügyi kapcsolatok összefüggéseire világít rá. Ismét sokszor nélkülözött, de napjainkban nagyban meghatározó összefüggés-rendszerben mélyedhet el az olvasó. A fejezet önön aktualitását alátámasztandó kiemelten foglalkozik a kérdés EU-t érintő összefüggéseivel. A 10. fejezet a fejlett Világ meghatározó szereplőire, a kisvállalatokra fókuszál. A 11. fejezet beiktatása szerintem az egyik legjobb ötlet, és maga a szöveg is nagyon tetszik. Azt emelném ki, hogy a szerző a lehető legjobban jön ki a „nemzeti” és „nemzetközi” lehetséges ellentmondásaiból, amelyek éppen az agrárszférában olyan erősek, hogy e pillanatban feloldhatatlannak látszanak a világgazdaság minden szintjén. Nagy erénye a könyvnek, hogy a lehetőségek végső határáig „objektív”, másképpen fogalmazva, a „nemzeti elfogultság” csak a legszükségesebb mértékig van jelen a szövegben.

A 12. fejezet ismét olyan anyag-rész, aminek megjelenését külön üdvözölni érdemes; nagyon helyénvaló, hogy a regionális összefüggések taglalása is helyet kap ebben a könyvben.

A 13. fejezet a korábbi témaköröket mintegy összegezve jövőképet tár az olvasó elé. Tematikusan nagy szükség van rá, s kézenfekvő lezárását képezi a könyvnek.

A könyv nagy érték – nemcsak a korábban már utalt szerzői gárda kimagasló színvonalára tekintettel –, hanem azért is, mert minden olyan témát érint, ami feltehetőleg fontos lesz majd a jövőben is: a globális korporációk és a nemzetgazdaságok viszonya, a kormányzati stratégia szerepe a multinacionális vállalkozásokban, az etikai kérdések, a technológiai dimenzió, a tudásgazdaság stb. Ezen témák érintése lehetőséget ad a további elmélkedésekre, az oktatás keretein belüli megtárgyalásukra.

Úgy érzem, az olvasó egy olyan könyvet tarthat a kezében, amely a mai magyar tudományos elitnek, a nemzetközi menedzsment területén megszerzett tudásáról ad – színvonalasan elkészített formában – összgezést.

A könyvnek ott kell lenni mindazoknak a polcán, akik kellőképpen kívánnak felkészülni globalizálódó világunk kihívásaira.

Lipi Szabolcs

Todd G. Buchholz

A GAZDASÁGON INNEN ÉS TÚL

Közgazdasági Gyorstalpaló
Európa Könyvkiadó, 2000

A szerző bevezetőjéből fontos információkat kapunk a művéről: „A legtöbben úgy találják, a közgazdaságtan olyan, mint egy rossz bifszték: száraz, szívós és ízetlen. Könyvem egyik célja, hogy egy kicsit átsüsssem, megpuhítsam e rágós húst. Mai példákkal próbálok életet lehelni

a sívár diagrammokba és grafikonokba. Nem ósdi példákról sepergetem le a port, hanem televíziós műsorokra és népszerű dalokra hivatkozom. Végül is az a feladatom, hogy olyan gondolatokat közöljek, amelyeket az olvasó érdekesnek tart arra, hogy megőrizze emlékezetében. (...) Remélem, hogy e könyv nemcsak informatív, hanem szórakoztató is. A közgazdaságtan természetesen kulcsfontosságú ahhoz, hogy anyagilag sikeresek legyünk. A könyvből az olvasó megtanulhatja a kőkemény valóságon alapuló elméleteket, amelyek minden gazdasági tevékenység mögött meghúzódnak – a részvénytől kezdve a szappaneladásig. De ez még nem elegendő az életbenmaradáshoz. Woody Allen egyszer így mészáros: „Miért öl az ember? A betető falatért. De nem csak azért. Még valamilyen ital is kell”. Szándékaim szerint a könyvben leírt elméletek és történetek némi humorral megspékelve adnak muníciót az anyagi jólét eléréséhez. (...) Könyvemben arra teszek kísérletet, hogy az alapelvek leegyszerűsített magyarázatával megfosszam a közgazdaságtant misztikus aurájától.

Tény, hogy megfelelő közgazdaságtani ismeretek nélkül nem lehet eligazodni a modern világban, nem tudjuk megérteni, hogy mi miért történik a gazdaságban és mindazokban a szférákban, amelyek ahhoz kapcsolódnak. Márpedig mi nem kapcsolódik a gazdasághoz? És ugyan igaz, hogy a dolog nagyrészt a fejünk felett megy végbe, de néha valamit reánk is potyogtat, tehát legalább értsük, hogy mi miért van.

A közgazdaságtani szakmunkák és tankönyvek általában nem kínálnak könnyed olvasmányt, és a bennük rejlő ismeretek elsajátítása meg lehetőséges erőfeszítéseket kíván a témá-

ban kevésbé jártas tudni vágyóktól – ezért is keltheti fel az olvasókedvünket a szerző itt kinyilvánított szándéka, hogy igyekszik ezt a valóban fontos ismeretanyagot könnyed, jól emészthető formában feltálalni nekünk. Tegyük rögtön hozzá: híven betartja ígéretét. Könyve jól érthető, olvasható. Fontos erénye, hogy lényegretörő és amit mond, azt igyekszik a mai gazdaság viszonyaira alkalmazva előadni, hogy lásuk is, aminek a hatásait mindenképpen megérezzük. Ez is segít abban, hogy a laikus ráérezzen a dolog ízére és nagyobb kedvvel olvasson tovább. Emellett kifejezetten kedvére lesz azoknak, akik szeretik a csevegő előadásmódot.

Mindebből már azt is megsejtjük, kiknek számíthat a figyelmére ez a mű. Elsősorban azoknak, akik meg akarnak valamelyest ismerkedni a közgazdaságtannal, annak lényegével, tartalmával, gondolkodásmódjával, ebben legalább is első lépésként megelégszenek egy nagyvonalú bevezetéssel, viszont színes, könnyen olvasható tananyagot kívánnak. Amit itt kapnak, az kétségtelenül elegendő ahhoz, hogy valamennyire belelássanak a dolgok lényegébe és alapvető összefüggéseibe. Ha ezek alapján elmélyült ismeretekre is igényük támad, azokat már könnyebben megszerzik a szakirodalomból. Cégek napi munkában elfoglalt szakembereinek pedig, akiknek sem idejük, sem energiájuk nincs igazán elmélyedni a közgazdaságtan tanulmányozásában, első gyorssegélyként szolgálhat – és valóban sokat adhat közgazdasági szemléletük megalapozásához, ill. fejlesztéséhez. Túl ezeken, segíthet a könyv a hagyományos előadásmód színesítésében is. Közismert mesterfogás, hogy egy hosszabb előadás során könnyed ele-

mek beiktatásával lehet élenkíteni a hallgatóság lankadó figyelmét.

Fontos kérdés, mennyire megalapozott magának a szerzőnek a tudása a gazdaságtanról, s főként vannak-e figyelemreméltó ismeretei, tapasztalatai a gazdaság működéséről. Buchholz évekig a Fehér Ház (USA) Gazdaságpolitikai Tanácsának főtárhelyetteseként és gazdaságpolitikai aligazgatójaként dolgozott, így közvetlen és mélyreható betekintése volt a világ legnagyobb gazdaságának működésébe, annak és az azt formáló erők elemzésébe, és szintúgy az USA kormányzat gazdaságpolitikájának kialakításába.

Könyvében kifejtett nézetei erősen kritikusak. Jellemző erre, ahogyan a szövetségi költségvetésről beszél: „Tulajdonképpen arra szolgál, hogy levegye a felelősséget a politikusok válláról. Ezért szokták a szövetségi kormányt egy gyerekhez hasonlítani: egyrészt korlátlan az étvágya, másrészt nincs semmiféle felelősségérzete. Az adófizető a szülő helyzetében találja magát, egyfolytában etet valakit, s közben el kéne takarítania, ami lent összegyűlik.”

A nézetek persze óhatatlanul is kötődnek helyhez és időhöz. Buchholz Franklin Rooseveltől idézi a felkészültség hatalmáról: „aki soha nem járt iskolába, ellophat valamit egy tehervagonból, de akinek egyetemi diplomája van, ellophatja az egész vasutat”. Vannak tapasztalatok, hogy vadabb vidékeken, ill. korokban nem a diploma az eszköz vasutak, cégek és egyéb különösen nagy értékek lenyúlásához.

Gondolatai, fejtegetései és értékelései korunk legújabb fejleményei kísérik az olvasót. Ilyen az externáliák problémaköre is, ami egyre inkább fenyegeti életünk minőségét, s még-

inkább a jövőnkét, s aminek még a világ fejlettebb országai is inkább csak most kezdenek nagyobb figyelmet szentelni.

Buchholz szellemes és nagyon találó összegezése szerint externália akkor keletkezik, ha valaki úgy cselekszik, hogy annak hatása van másokra, akiknek nem áll módjában befolyásolni a helyzetet. Externáliát hoz tehát létre minden környezet-szennyezés. Másik, nekünk fájdalmas példa, hogy valahol kiértékelik az erdőt, ennek következményeként pedig a mi vidékeinket önti el rendszeresen az árvíz. Szintúgy a legújabb fejlemények izgalmas példája a környezetszennyezési jogosítványokkal most kialakulóban levő kereskedelem, amely minden valószínűség szerint igen gyorsan kiemelkedő üzletággá fejlődik. Az USA kongresszusa az 1990-ben hozott „Tiszta levegő törvény”-ben bevezette az átruházható kibocsátási engedélyek intézményét. Ennek lényege, hogy a cégek bizonyos kvótákat kapnak az általuk kibocsátható szennyezések mértékére, és amelyik nem használja ki a maga kvótáját, az a felhasználatlan részt eladhatja másnak. A konstrukció rendeltetése annak előmozdítása, hogy a nemzetgazdaság érdekeinek megfelelően elsősorban azok csökkentsék a szennyező anyag kibocsátásukat, amelyek ezt a legjobb gazdasági hatékonysággal képesek megvalósítani. hasonló szabályozás és hasonló kereskedelem kialakulóban van az Európai Unióban is, sőt már formálódik az üzleti alapon végzett közvetítői tevékenység is. Amint felvesznek, mindez nyilvánvalóan komoly tényezővé válik a mi számunkra is.

A közgazdaságtan kialakulása iránt érdeklődőknek örömeire szolgálhat a mű „Közgazdaságtan-történeti útikönyv” része. Fénylő nevek

és híres elméletek sorakoznak, ha csak rövid összegzésekkel is, az oldalain. Amit Buchholz itt elmond róluk, ahhoz feltétlenül elég, hogy legalább tudjunk a létükről, és rájövünk: érdemes őket jobban is megismerni.

Régi fogás, hogy hogyan lehetünk gazdagok és sikeresek: úgy hogy sokaknak adunk el könyvet arról, hogy hogyan lehetünk gazdagok és sikeresek. A szerző bevezetőjében levőkkel szemben arra azért nem nagyon tessék számítani, hogy aki a közgazdaságtant jól megtanulja, az biztosan eléri az anyagi jólétet. Arra viszont a laikusok valóban számíthatnak, hogy sok alapismeretet kapnak innen a gazdaság működésének megértéséhez.

O. P.

Nicholas Dunbar

A TALÁLT PÉNZ – EGY PÉNZGYÁR TÜNDÖKLÉSE ÉS BUKÁSA – A PÉNZPIACOK TERMÉSZETRAJZA

Panem-John Wiley & Sons, 2000

(Magyar nyelven)

INVENTING MONEY

The story of Long-term Capital Management and the legends behind it

– John Wiley & Sons

(Angol nyelven)

Lélegzetelállító utazás a legmodernebb pénzügyi termékek tervezése és a reájuk épülő pénz- és tőkepiaci ügyletek világában. Mire a könyv végére érünk, rádöbbenünk,

hogy a világ legfélelmetesebb boszorkánykonyhájába kaptunk betekintést. Az itt létrehozott tudásalapú pénzügyi eszközök a klasszikus Gólem legendát idézik: dollár milliárdokat hozhatnak a gazdájuknak, ha képes uralma alatt tartani őket, de ha elszabadulnak, el is pusztíthatják. Igen érzékletesen szemlélteti ezt a reájuk épülő Long-Term Capital Managementnek, a világ legjelentősebb fedezeti alapjának itt bemutatott története, amely hatalmas kezdeti sikertől a hollywoodi katasztrófafilmeket felülmúló összeomlásig ívelt.

A könyv középpontjában az a fejlesztőmunka áll, amelynek egyik fő célja a különféle pénzügyi derivatívák árazásának kimunkálása, ezzel párhuzamosan pedig olyan összetett konstrukciók kialakítása, amelyek segítségével a szóban forgó terméket kedvezőbb költséggel le lehet cserélni és ezzel arbitrázs nyereséghez jutni. Köznapi nyelven ez azt jelenti, hogy a számítások, ha valóban jól működnek, hozzásegítenek az értékpapírokkal, egyéb hagyományos tőzsdei cikkekkel – köztük devizákkal – és a tőzsdei származékos termékekkel való kereskedelem alapvető kockázatainak minimalizálásához.¹ Ezek egyike a határidős ügyleteknek a volatilitásból következő kockázata, azaz annak eshetősége, hogy az adásvétel tárgyát jelentő értékpapír vagy egyéb termék ára másként alakul, mint amire az eladó, ill. a vevő számított. A tőzsdei származékos termékekkel való kereskedelem egyik fő célja éppen az, hogy a felhasználásukkal fedezeti ügylete-

¹ A származékos termékekről szól a nagynevű Prentice-Hall kiadó hatalmas tudásanyagot felvonultató, kiváló könyve, John C. Hull: Opciók, határidős ügyletek és egyéb származtatott termékek. Ezt magyarul a PANEM Kiadó jelentette meg.